

3. Совгиря О.В. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. / О.В.Совгиря, Н.Г.Шукліна. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 544 с.
4. Юридична енциклопедія: В 6 т. / [Ю.С. Шемчушенко, М.П. Зяблюк, В.Я. Тацій, В.П. Горбатенко та ін.], Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. — К.: «Укр. енцикл.», 1998. — Т. 4: Н.-П. - 2002. — 720 с.
5. Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посіб. / С.М. Алфьоров, С.В. Ващенко, М.М. Долгополова, А.П. Купін. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 216 с.
6. Бахрах Д.Н. Административное право России: учебник / Бахрах Д.Н. – М.: Норма – Инфра-М, 2002. – 623 с.
7. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. - 2016. - № 4. – Ст. 43.
8. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України: Підручник / В.Ф. Погорілко., В.Л. Федоренко; за заг. ред. В.Ф. Погорілка.

УДК 342.9: 347.700

РЕЗНІЧЕНКО В.О.

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

В статті юридичну природу адміністративно-правового забезпечення вищої освіти в Україні розкрито через специфіку загального регулювання освітніх правовідносин та особливого, організаційно-стратегічного забезпечення права на вищу освіту, що в сукупності синтезуються у модель цілеспрямованого освітнього управління з дотриманням принципу високої якості вищої освіти в Україні. Визначено, що для гармонізації адміністративно-правового забезпечення вищої освіти в Україні необхідно гарантувати та комбінувати симбіоз інтересів суб'єктів публічної адміністрації освітньої сфери та суб'єктів освітнього процесу задля належного та цілеспрямованого врегулювання освітніх правовідносин.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, вища освіта, Міністерство освіти і науки України, принципи, публічне адміністрування, юридична природа, якість вищої освіти.

В статье юридическая природа административно-правового обеспечения высшего образования в Украине раскрыта из-за специфики общего регулирования образовательных правоотношений и особого организационно-стратегического обеспечения права на высшее образование, которые в совокупности синтезируются в модель целенаправленного образовательного управления с соблюдением принципа высокого качества высшего образования в Украине. Установлено, что для гармонизации административно-правового обеспечения высшего образования в Украине необходимо гарантировать и комбинировать симбиоз интересов субъектов публичной администрации образовательной сферы и субъектов образовательного процесса для надлежащего и целенаправленного урегулирования образовательных правоотношений.

Ключевые слова: административно-правовое обеспечение, высшее образование, Министерство образования и науки Украины, принципы, публичное администрирование, юридическая природа, качество высшего образования.

The article reveals the legal nature of administrative and legal support of higher education in Ukraine due to the specifics of general regulation of educational relations and special, organizational and strategic support of the right to higher education, which are synthesized into a model of purposeful educational management with high quality in Ukraine. It is determined that in order to harmonize the administrative and legal support of higher education in Ukraine it is necessary to guarantee and combine the symbiosis of interests of public administration and education in order to properly and purposefully regulate educational relations.

Key words: *administrative and legal support, higher education, Ministry of Education and Science of Ukraine, principles, public administration, legal nature, quality of higher education.*

Вступ. Бажання людини пізнати себе, вочевидь, виникло з появою свідомості. Теологічні постулати про те, що людина своєю появою забор'язана Творцю, автоматично (свідомо чи несвідомо) відмежовувала її від Природи і ставила над природою. Отже, вже в надрах теології мимовільно зароджувалися причини майбутніх конфліктів людини і Природи. Коли ж людство дозріло до сприйняття еволюційної ідеї, то почала визрівати і концептуальна основа для ревізії уявлень про природу людини. Ця тема і проблема зайняла чільне місце в працях не тільки філософів, але й біологів, антропологів, соціологів, економістів і представників інших наук [2, с. 77–82].

Здавалося, що освіта здатна врегулювати відносини в системі людина-природа-людство. Але лавиноподібне наростання негативних тенденцій в даній системі (і саме в період, коли освіта стала надбанням більшості населення Землі) змусило критично подивитися на завдання, можливості і стан освіти. Іноді можна прочитати, що головне призначення освіти – зорієнтувати людину в житті, якщо вона (освіта), не робить цього, то «вона не має сенсу, вона аморальна» [3]. Але ж щоб «зорієнтувати» потрібно знати, куди зорієнтовувати. Тобто, мати науково обґрунтовані і виважені прогнози, розглядати проблему освіти не з егоїстичних позицій людини, а з позицій суспільства, природи і біосфери в цілому [2, с. 77–82].

З важливою суспільною значимістю, освіту слід належно забезпечувати, відповідно юридична природа адміністративно-правового забезпечення вищої освіти в Україні вимагає окремого наукового аналізу.

Огляд останніх досліджень. Вищу освіту як предмет адміністративно-правового забезпечення аналізували у своїх монографічних працях такі вчені як: В. Аброськін, С. Андрєєв, І. Борисенко, Д. Ворон, В. Галунько, Н. Губерська, І. Данченко, С. Діденко, А. Іванишук, К. Краснолуцький, С. Мельник, Л. Миськів, Р. Науменко, О. Нетребіна, О. Нижник, А. Половченя, О. Єшук, М. Рудич, М. Русин, О. Сезонова, А. Смульська, І. Таланчук, Ю. Фролов, І. Хохлова, І. Шруб та інші.

При цьому, складність освітньої реформи підкреслює актуальність новітніх наукових викидів щодо формування та функціонування ефективного механізму адміністративно-правового забезпечення вищої освіти в Україні.

Постановка завдання. Мета статті полягає в тому, щоб на основі ґрунтовно-методологічного аналізу позицій вчених та нормативних джерел, розкрити юридичну природу адміністративно-правового забезпечення вищої освіти в Україні.

Результати дослідження. Саме така «освіченість» без духовного підґрунтя, окрім всього іншого, дозволяє людині знаходити аргументи для виправдання своєї неблаговидної діяльності. Ось чому освіта, інтелект, розум в бездуховному середовищі рівною мірою слугують для досягнення цілей і політикам, і бандитам, і державним діячам, і кradіям, охоронцям природи і бракон'єрам, правозахисникам і терористам, миротворцям і агресорам. Це свідчить про те, що розум чи інтелект конкретної людини не завжди піддається контролю з боку суспільства, суспільного розуму, а тому може використовуватися для творення як добра, так і зла [2, с. 77–82].

Освіта, освіченість, розум, інтелект людини, являючись творцями науково-технічного прогресу, одночасно створюють передумови зростання залежності людини від цих продуктів своєї діяльності, що по своїй суті і віддаленим наслідкам аналогічне спеціалізації окремих видів тварин в природі [2, с. 77–82]. Освіта, володіючи багатим вмістом, ціннісно за своєю природою, позачасна в духовному прояві людством своїх потенційних можливостей і в той же час розгортається в конкретному культурно-історичному контексті. У понятті «освіта» виражається гранична орієнтація знань певної епохи, що дозволяє характеризувати її як граничний і в той же час уні-

кальний вид теоретизування. Освіта - сфера людської діяльності, спрямована на структурування і теоретичну систематизацію достовірних знань про природну, соціальну і духовну реальності, вироблені наукою, а також про форми і методи транспляції цих знань у свідомість індивіда і соціуму [5, с. 53–57].

Аналіз освіти на різних рівнях її розвитку і дозволило Ю. Кравцову виділити в його змісті загальне і особливе. Загальним тут виступає, перш за все, той факт, що всі цивілізації минулого і сучасності виступали і виступають як інформаційний процес, тобто вони в ході пізнання і суспільної практики виробляють інформацію як про природну дійсність, так і про різні сфери буття соціуму, і містять в структурі духовного виробництва освіти як інструмент, який за допомогою писемності, усного мовлення обробляв інформацію і передавав її наступним поколінням. Особливим виступала саме методологія передачі знань і оцінка їх розуміння і засвоєння. Про діалектику загального і особливого в змісті освіти свідчать факти зміни парадигматичних установок в її змісті. Логічними підставами їх зміни є і постійний процес збільшення і розвитку знання; і способи вдосконалення людської практики в ході пізнання об'єктивної реальності, і методологія трансляції нових знань у системі суб'єктно-суб'єктних відносин в освітньому процесі тощо [5, с. 53–57].

Поступово освіта стає ознакою сучасної культурної людини. Знання набувають додаткового змісту, і нові смисли сприяють емоційній поліфонічності, інтелектуальній активності, розвитку креативного мислення. До того ж зростає вплив комунікації на якість і зміст освітнього процесу, не без її участі здійснюється відбір навчального матеріалу, прочитання текстів та їх інтерпретація. Сучасна система освіти починає інтегрувати в себе не тільки особистісні комунікативні ресурси тих, хто навчається, і педагога, але й нові комунікативні технології, засновані на використанні можливостей комп'ютерних програм, електронних книг, дистанційної освіти, що якісно змінює «упаковку» культурного змісту навчального процесу [6, с. 21].

Цілі, які ставить особистість перед вищою освітою, є досить широкими [12, с. 377–380]: 1. З точки зору людського розвитку, освіта має суттєво розширити можливості людини, оскільки позитивно впливає на різні сторони її життєдіяльності, стан здоров'я, суспільну та політичну активність, доступ до знань та вміння ними користуватися як на роботі, так і вдома – у побуті, вихованні дітей тощо. Освічена людина більш ефективно використовує свої здібності, фізичний та природний капітал, завдяки чому він стає більш продуктивним [7, с. 152]. 2. Якісна освіта – це така освіта, що сприяє розвитку особистості та дає їй можливість вчитися впродовж життя, реалізувати свої здібності, допомагає бути конкурентною на ринку праці, а також дозволяє стати повноцінним громадянином своєї країни, усвідомлюючи власну національну ідентичність та маючи повагу до гідності інших людей [8]. 3. Освіта покликана допомогти суб'єкту поглинути в культуру, оволодіти її цінності й успішно діяти в культурному бутті; її завданням є формування суб'єкта, який був би здатний побачити проблеми, суперечності цього світу, розпредметити його, знайти нові комбінації відомих елементів і своєю діяльністю створити відсутні елементи для того, щоб інсайт, творче осяяння породило нову культурну реальність, діяльність зі створення культурних цінностей [9, с. 29]. 4. Освіта спрямована на гуманізацію сьогоденного життя кожного учня; втілення гуманістичних засад у загальній організації системи освіти та її подальшої розбудови; викликання любові і поваги до учнів з боку педагогів; стимулювання розвитку суб'єктивних якостей учнів; запровадження в освіті діалогічних засад; виховання учнів з урахуванням гуманістичних цінностей [10]. 5. Колишні знання та досвід мають бути перетворені в процесі освіти у здатність людини до дослідження, творчості, пошуку нових знань, винаходу [11, с. 47; 12, с. 377–380].

Якість освіти, як її внутрішня визначеність, обов'язково відображає зміни змісту і цілеспрямованості в різних історичних парадигмах. Освіта, що синтезує в своїх категоріальних структурах духовно-моральний досвід багатьох поколінь і парадигм свого розвитку, покликана виявляти в собі соціальне замовлення на творення і конструктивно-творче ставлення до реальності. У філософії освіта, яка володіє багатим вмістом, ціннісна за своєю природою, позачасна в духовному прояві людством своїх потенційних можливостей і в той же час розгортається в конкретному культурно-історичному контексті. У понятті «освіта» виражається гранична орієнтація знань певної епохи, що дозволяє характеризувати її як граничний і в той же час унікальний вид теоретизування. Освіта - сфера людської діяльності, спрямована на структурування і теоретичну систематизацію достовірних знань про природну, соціальну і духовну реальності, вироблені наукою, а також про форми і методи транспляції цих знань в свідомість індивіда і соціуму [5, с. 53–57].

Якість освіти визначається через специфіку освітніх правовідносин, що виникають в процесі реалізації конституційного права на освіту, ефективність якої залежить від належного правового регулювання освітньої сфери та з'ясування юридичної природи правовідносин, в які суб'єкти вступають з приводу реалізації суб'єктивного права на освіту, що є невід'ємним елементом механізму реалізації права на освіту.

Освітні правовідносини за змістом мають ширший характер, оскільки сторонами цих відносин є не лише суб'єкти викладання та суб'єкти навчання (особи, що навчаються), а також навчальні заклади. Коли сторонами освітніх правовідносин є лише педагогічні працівники та особи, що навчаються, без участі у цих відносинах навчального закладу мова йде про відносини з оплатного надання послуг з навчання, що регулюються цивільним законодавством (зокрема репетиторство, послуги з розвитку дитини раннього віку та ін.). Крім того, за чинним законодавством освітня діяльність не обмежується лише діяльністю викладання, зокрема, це й виховання, й професійна, наукова, загальнокультурна підготовка громадян. На нашу думку О. О. Кулініч, освітні правовідносини – це врегульовані нормами освітнього права суспільні відносини, що виникають під час реалізації конституційного права на освіту між особою, що навчається (їх законними представниками), освітньою установою та педагогічними (науково-педагогічними) працівниками у зв'язку з оволодінням цією особою знаннями, уміннями, навичками, визначеними стандартами освіти [4, с. 224–231].

Особливий інтерес викликає обґрунтування філософсько-правових аспектів управління. Цей аспект сьогодні реально перебуває в центрі дискусій про освіту. Міжнародна сертифікація освітніх програм, кредитно-модульна система навчання, регулювання процесів зовнішнього та внутрішнього відтоку кваліфікованих кадрів тощо вимагають сьогодні правового закріплення. Рішення перерахованих вище завдань, безсумнівно сприятиме теоретичній розробці фундаментальних проблем освіти, а через них залученню людини до вищих цінностей, з якими повинні гармоніювати потоки людських думок і дій, без яких неможлива прогресивна хода загальнолюдської культури [5, с. 53–57].

Об'єктом управління змінами в системі вищої освіти повинні бути організації (вищі навчальні заклади) та їхні співробітники, тому необхідно змінювати як організаційні стратегії та структури, так і організаційну (корпоративну) культуру. При цьому для системи вищої освіти друге важливіше за перше, тобто зміни організаційних стратегій і структур мають бути такими, щоб підтримувати зміни організаційної (корпоративної) культури [13, с. 145].

Загалом, можна вважати, що юридична природа адміністративно-правового забезпечення вищої освіти в Україні розкривається через специфіку загального регулювання освітніх правовідносин та особливого, організаційно-стратегічного забезпечення права на вищу освіту, що в сукупності синтезуються у модель цілеспрямованого освітнього управління з дотриманням принципу високої якості вищої освіти в Україні.

Для гармонізації адміністративно-правового забезпечення вищої освіти в Україні необхідно гарантувати та комбінувати симбіоз інтересів суб'єктів публічної адміністрації освітньої сфери та суб'єктів освітнього процесу задля належного та цілеспрямованого врегулювання освітніх правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Відомості Верховної Ради. 2014. № 37-38. Ст. 2004.
2. Ковтун М. Ф. Природа і сутність людини (освіта і освіченість, науково-технічний прогрес, зростаюча залежність від техносфери. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 20 : Біологія. 2015. Вип. 6. С. 77-82.
3. Сіднев Л. М. До питання про антропологічну сутність змісту освіти. Постметодика. 2002. № 7, 8 (45-46). С. 178-181.
4. Кулініч О. О. Юридична природа освітніх правовідносин як елемента конституційно-правового механізму реалізації права людини і громадянина на освіту. Форум права. 2013. № 4. С. 224–231.
5. Кравцов Ю. С. Онтологічна природа "освітньої реальності" в контексті філософського дискурсу якості освіти. Грані. 2017. Т. 20, № 6. С. 53-57.
6. Москалик Г. Комунікаційна природа освіти. Вісник Інституту розвитку дитини. Сер. : Філософія, педагогіка, психологія. 2014. Вип. 31. С. 14-21.
7. Садовенко А., Масловська Л., Серета В., Тимочко Т. Сталий розвиток суспільства. К.: Академія муніципального управління, 2011. 392 с.

8. Гриневич Л. Неосвіченим суспільством легше керувати. Фронт змін. URL: <http://frontzmin.ua/ua/media/digest/none/13372-lilija-grinevich-neosvichenim-suspilstvomlegshe-keruvati.html>

9. Бузгалин А. В. Постиндустриальное общество – тупиковая ветвь социального развития. Вопросы философии. 2002. №5. С. 26-43.

10. Балл Г.О. Психолого-педагогичні засади гуманізації освіти. Освіта і управління. 1997. № 2. С. 21-36.

11. Навроцький О. І. Вища школа в умовах трансформації суспільства. Харків: Основа, 2000. 240 с.

12. Почтовюк А. Б. Нові підходи до розуміння сутності вищої освіти. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2013. Вип. 4. С. 376-380.

13. Бабічев А. В. Державне управління змінами у системі вищої освіти: сутність зміст, особливості. Теорія та практика державного управління. 2016. Вип. 4. С. 139-145.

УДК 658.14/17 (477)

ТАТАРОВА Т.О.

ЩОДО ФОРМ ФІСКАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

У статті досліджуються особливості форм фінансового контролю в Україні. Аналізується етимологія термінів «форми», «форми контролю» та «форми фінансового контролю». Виокремлюються форми фінансового контролю в залежності від часу здійснення контролюючими органами контрольних дій в процесі реалізації наявних фінансових ресурсів, нами виокремлено: запобіжний (превентивний) фінансовий контроль, фінансовий контроль «по суті» (своєчасний) та ретроспективний (синхронічний) фінансовий контроль.

Ключові слова: форми фінансового контролю, превентивний фінансовий контроль, ретроспективний фінансовий контроль, Державна фінансова служба України.

В статье исследуются особенности форм финансового контроля в Украине. Анализируется этимология терминов «формы», «формы контроля» и «формы финансового контроля». Выделяются формы финансового контроля в зависимости от времени осуществления контролирующими органами контрольных действий в процессе реализации имеющийся финансовых ресурсов, на: предупредительный (превентивный) финансовый контроль, финансовый контроль «по существу» (своевременной) и ретроспективный (синхроничный) финансовый контроль.

Ключевые слова: формы финансового контроля, превентивный финансовый контроль, ретроспективный финансовый контроля, Государственная финансовая служба Украины.

The article examines the features of forms of fiscal control in Ukraine. The etymology of the terms "forms", "forms of control" and "forms of fiscal control" is analyzed. We distinguish forms of fiscal control depending on the time of control by the supervisory authorities in the implementation of available financial resources, we have